

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Ekonomist
Modul: Organizator poslovanja – analiza in psihologija
dela

DOKUMENTARNI AKREDITIV

Mentor: dr. Andrej Friedl, univ. dipl. prav.
Lektorica: Ana Peklenik

Kandidatka: Sabina Lotrič

Kranj, junij 2012

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju dr. Andreju Friedlu za vse strokovne nasvete in vodenje pri izdelavi diplomske naloge.

Gospe Eriki Ločičnik Strle se zahvaljujem za vse praktične obrazložitve.

Zahvaljujem se tudi lektorici Ani Peklenik, ki je mojo diplomsko nalogo jezikovno in slovnično pregledala.

Posebna zahvala pa je namenjena mojim najbližjim. Hvala, ker ste me spodbujali in se veselili uspehov skupaj z menoj. Uspelo nam je.

IZJAVA

»Študentka Sabina Lotrič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Andreja Friedla.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

Pogodbene stranke se lahko odločijo za zavarovano plačilo – dokumentarni akreditiv (L/C) kot način plačila. V sodobni mednarodni trgovini velja dokumentarni akreditiv za zelo pomemben plačilni instrument, ki ščiti tako kupčeve kot prodajalčeve interese, in za najvarnejši plačilno-zavarovalni instrument. V tako pomembnem sistemu nastopa več strank, vsaka s svojimi interesi. Da bi delo na svetovni ravni kar se da poenotili in poenostavili, je Mednarodna trgovinska zbornica izdala Enotna pravila in običaje za dokumentarne akreditive.

Vsaka od vključenih strank ima svoje naloge in obveznosti. Medtem ko imata kupec in prodajalec opraviti tako z blagom kot z dokumenti, pa banka posluje le z listinami in ne z blagom, torej ne preverja dejanskega stanja in odpreme blaga. To je stvar dogovora med kupcem in prodajalcem.

Ključno za uspešno izvedbo posla je izbira pravih listin in natančna izpolnitev pogojev, zapisanih v akreditivu.

KLJUČNE BESEDE

- dokumentarni akreditiv
- mednarodno poslovanje
- blago
- banka

ABSTRACT

As the method of payment could the contracting parties agree as a secured payment – Documentary Letter of Credit also L/C. In modern international trade the L/C is a very important payment instrument that protects the interests of the buyer and the seller and is considered to be the safest payment – insurance instrument. In such important system on-set several parties, each with its own interests. That would work as standardized and simplified at the global level, the International Chamber of Commerce (ICC) has issued Uniform Customs and Practice for Documentary Credits.

Each of the involved parties has its tasks and responsibilities. While both buyer and seller shall be carried out with the goods and documents for a bank operates only with the instruments and not with goods, and therefore does not check the actual condition of the goods and the dispatch of the goods. This is a matter of agreement between buyer and seller.

The key to the successful implementation of the transaction is choice of the right documents and exact fulfillment of conditions written in the L/C.

KEYWORDS

- the Letter of Credit or L/C
- the international business
- the goods
- the Bank

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	PREDSTAVITEV PROBLEMA	1
1.2	CILJ NALOGE.....	2
1.3	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE.....	2
1.4	METODE DELA	2
2	DOKUMENTARNI AKREDITIV	3
2.1	POJEM DOKUMENTARNEGA AKREDITIVA	3
2.2	ZGODOVINA DOKUMENTARNEGA AKREDITIVA	3
2.3	STRANKE V DOKUMENTARNEM AKREDITIVU.....	4
2.4	PREDNOSTI POSLOVANJA Z DOKUMENTARNIM AKREDITIVOM.....	6
2.5	SLABOSTI POSLOVANJA Z DOKUMENTARNIM AKREDITIVOM.....	7
2.6	MOŽNE ZLORABE V DOKUMENTARNEM POSLOVANJU	7
3	AKREDITIVNE VRSTE	9
3.1	NOSTRO IN LORO AKREDITIVI	9
3.2	PREKLICNI IN NEPREKLICNI AKREDITIVI	9
3.3	POTRJENI IN NEPOTRJENI AKREDITIVI.....	9
3.4	AKREDITIVI, PLAČLJIVI NA VPOGLED, IN AKREDITIVI Z ODLOŽENIM PLAČILOM	10
3.5	PRENOSNI IN NEPRENOSNI AKREDITIVI.....	10
3.6	PODAKREDITIVI ALI VEZANI AKREDITIVI.....	10
3.7	ROTATIVNI ALI REVOLVING AKREDITIVI	11
3.8	STANDBY AKREDITIVI	11
4	AKREDITIVNI DOKUMENTI	12
4.1	VRSTE DOKUMENTOV.....	12
4.2	FAKTURA DOBAVITELJA	13
4.3	TRANSPORTNI DOKUMENTI	14
4.4	ZAVAROVALNI DOKUMENTI.....	15
5	POTEK AKREDITIVNEGA POSLA	17
5.1	NALOG ZA OTVORITEV AKREDITIVA	19
5.2	NALOGA AKREDITIVNE BANKE	20
5.3	OBVEZNOSTI POTRDILNE BANKE.....	21
5.4	ZAVRNITEV DOKUMENTOV.....	22
5.5	UMIK REZERVE NA DOKUMENTIH.....	24
5.6	HONORIRANJE DOKUMENTOV S PRIDRŽKOM	24
6	DISTANČNA PRODAJA IN DOKUMENTARNI AKREDITIV	25
6.1	DISTANČNA PRODAJA.....	25
6.2	UPOŠTEVANJE DRUGIH PRAVIL MEDNARODNEGA POSLOVANJA ..	26
6.3	TRGOVINSKE KLAUZULE INCOTERMS	26
7	PRAKTIČNA PRIMERA – POTEK DOKUMENTARNEGA AKREDITIVA.....	29
7.1	PRIMER A.....	29
7.2	PRIMER B.....	31
8	ZAKLJUČEK	31
	LITERATURA.....	34
	VIRI.....	35
	KRATICE IN AKRONIMI	35
	PRILOGE	36

KAZALO SLIK

Slika 1: Potek akreditivnega posla.....	17
---	----

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

Težko si predstavljamo trgovanje le na ozemlju ene države, to bi pravzaprav pomenilo njeno mirovanje. Razvoj posameznih držav je omogočila ravno trgovina. Nedoločeno oziroma slabo stanje gospodarstev po svetu slabo vpliva na nove investicije in trg. Niti na strani kupcev niti prodajalcev in bank ni več zaznati optimizma, kot da smo se znašli v začaranem krogu, kot da smo pozabili, da se bogastvo države lahko nahaja tudi v kvalitetni proizvodnji, ustvarjanju kvalitetnih proizvodov in posledično mednarodni blagovni menjavi.

Dejstvo je, da se je obseg globalne trgovine v obdobju zadnjih štirih letih zmanjšal. Kljub temu mednarodna trgovina deluje. V tem začaranem krogu še vedno povezuje različne svetove med seboj. Mednarodna trgovina je in bo tudi v prihodnje nudila razvoj držav in sodelujočih podjetij.

Vsako poslovanje predstavlja določeno tveganje, mednarodno pa zaradi drugačnih pravil in poslovne kulture prinaša dodatne nevarnosti, na katere se moramo dobro pripraviti in katerim se je vsekakor dobro izogniti. Menimo, da sta za uspešno izpeljavo posla pomembna dobro poznavanje pravil in pravilna priprava dokumentacije.

V času svetovne gospodarske krize je tveganje mnogo večje kot pred leti in zaupanja tudi med dolgoletnimi poslovnimi partnerji skorajda ni več. Danes si mnoga podjetja večkrat zastavijo vprašanje, kot je: ali bomo za dobavljeno blago dobili plačilo?

Kot najbolj razširjena oblika plačila v mednarodni trgovini se je uveljavilo plačilo v obliki dokumentarnega akreditiva. Dokumentarni akreditiv se je v mednarodnem plačilnem prometu pojavil že v drugi polovici 19. stoletja. Ta oblika plačila ščiti interese kupcev in prodajalcev in je samostojna obveznost banke. Banke že od nekdaj uživajo sloves zaupanja vrednih institucij in tudi v primeru akreditiva se ravno zaradi bančne vloge v poslovnem procesu podjetja odločajo za ta način poslovanja. Naloga prodajalca je, da dobavi in predloži ustrezne dokumente, ki jih je zahteval kupec preko akreditiva. Kupec pa bo svojo obveznost plačila blaga izpolnil tako, da bo banka plačala prodajalcu določen znesek, v kolikor bo ugotovila, da so dokumenti skladni s pogoji iz akreditiva. Z akreditivno operacijo pa so povezani številni koraki, ki jih moramo dobro poznati, saj se v nasprotnem primeru lahko izničijo številne prednosti tega plačilnega mehanizma.

1.2 CILJ NALOGE

Dobro poznavanje pojmov, ki nas spremljajo pri našem delu, in vsakodnevno učenje nam daje dodano vrednost. Cilj naloge je prikazati pomen poznavanja dokumentarnega akreditiva, ki ni le plačilni mehanizem, ampak ima tudi poudarjeno zavarovalno funkcijo. Pri tem bomo morali spoznati ključna teoretična izhodišča, vrste akreditivnih dokumentov in pravna pravila za uspešno obvladovanje akreditivnega posla. Opozoriti želimo tudi na morebitne pasti, s katerimi se lahko pri tem srečujemo. Tega cilja pa ne bo možno doseči brez povezave teoretičnega dela z drugim, praktičnim delom diplomske naloge.

1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

Diplomsko delo temelji na podatkih iz strokovne literature, različnih spletnih strani ter lastnih izkušenj. Pri iskanju ter izboru literature smo se srečali s skopimi novejšimi informacijami o izbrani temi te naloge. Za dodatna pojasnila smo se obrnili na našo največjo banko, kjer smo podatke pridobili od osebe, ki se dnevno srečuje z dokumentarnimi akreditivi. Zaradi tajnosti podatkov jih v praktičnem delu ne objavljamo.

1.4 METODE DELA

Najprej bomo uporabljali deskriptivno metodo, ki bo obsegala opisovanje in primerjavo teoretičnih izhodišč iz relevantne literature in virov. Z analitično metodo bomo nato pomembna vprašanja razlagali, pri sintetični metodi pa bomo izhajali tudi iz lastnih izkušenj v zvezi z dokumentarnim akreditivom.

2 DOKUMENTARNI AKREDITIV

2.1 POJEM DOKUMENTARNEGA AKREDITIVA

Dokumentarni akreditiv je definiran kot način plačila, pri katerem ena (akreditivna) banka po nalogu in za račun kupca iz temeljnega posla (naročitelja, nalagodajalca akreditiva) prevzame obveznost, da bo pod pogoji, določenimi v akreditivu, in proti predložitvi z akreditivom določenih dokumentov osebi, v korist katere je akreditiv odprt (akreditivnemu upravičencu), izplačala določen znesek ali izplačala, akceptirala ali negocirala predložene menice. Definicijo akreditiva si lahko razlagamo zelo poenostavljeno, saj je za sam pojem akreditiva pomembno le razmerje med akreditivnim upravičencem in tistimi bankami, ki so na osnovi akreditivnega razmerja pravno dolžne izvršiti plačilo, akceptirati ali odkupiti menico (Kovač, 2011).

Iz imena dokumentarni akreditiv lahko razberemo, da bomo poslovali z dokumenti in banko. Stranke lahko poslujejo z dokumentarnim akreditivom le preko bank in pri takšnem načinu poslovanja se uporabljajo pravila EPO – Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditive.

Kenda (2001, str. 113) navaja: »Akreditiv ni instrument za povečanje likvidnosti, ampak bančno jamstvo za izvoznika na temelju predloženih dokumentov«

Po definiciji je dokumentarni akreditiv največkrat opisan tudi kot najvarnejša in najpogosteje uporabljena oblika mednarodnega plačilnega instrumenta, ki je hkrati tudi instrument zavarovanja plačila. V akreditivni posel je lahko vključena ena ali več bank. Vloga bank je ključnega pomena, saj v mnogih primerih prevzamejo vlogo garanta za obveze plačila in so osnovni nosilci zavarovanja.

2.2 ZGODOVINA DOKUMENTARNEGA AKREDITIVA

Prvi osnutek Enotnih pravil in običajev za dokumentarne akreditive – EPO (angl. Uniform Customs and Practice for Documentary Credits – UCP) je bil sestavljen leta 1926. Mednarodna trgovinska zbornica (MTZ) v Parizu je prva pristopila k urejanju. Pravila o dokumentarnem akreditivu so bila prvič sprejeta leta 1933 na enem izmed kongresov Mednarodne trgovinske zbornice na Dunaju. Številne svetovne banke so jih začele uporabljati pri svojem akreditivnem poslovanju. Od 1. 1. 1994 pa vse do 1. 7. 2007 so se uporabljala Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditive, Revizija 1993, ki so bila objavljena v publikaciji MTZ, številka 500 – EPO 500 (Uniform Rules and Practice for Documentary Credits, 1993 Revision, ICC Publication, no. 500).

Mednarodna trgovinska zbornica približno vsakih 10 let pripravi revizijo pravil, ki urejajo akreditivno poslovanje. V najnovejši izdaji so se osredotočili na člene, ki so uporabnikom povzročali težave oziroma si jih je več različnih uporabnikov razlagalo po svoje, kar je lahko privedlo tudi do sporov med strankami.

Nova pravila EPO 600 so začela veljati 1. julija 2007 in so krajša od pravil EPO 500, veljavnih od 1. januarja 1994. Pravila so napisana razumljiveje in pregledneje. Spremenjeno je število členov (z 49 na 39). EPO 600 (2007) je dodan še Dodatek k notnim pravilom in običajem za dokumentarne akreditive za elektronsko predložitev, skrajšano poimenovan »eEPO«, namenjen vsem uporabnikom, ki listine predložijo elektronsko. Na začetku te pomembne izdaje so v členu 2 in členu 3 zbrane tudi pomembne definicije oziroma izrazi, ki se pojavljajo skozi celotno izdajo in so nepogrešljivi pri akreditivnem poslovanju.

Na spletni strani Uradnega lista (<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200797&stevilka=4826>) je objavljen Obligacijski zakonik, ki v 527. členu ureja obveznosti strank akreditivne prodaje.

Pomembno je še poudariti, da so pravila obvezujoča za vse stranke, razen če v dokumentarnem akreditivu ni drugače zapisano.

2.3 STRANKE V DOKUMENTARNEM AKREDITIVU

V akreditivno poslovanje so vključene naslednje stranke: kupec (nalogodajalec), prodajalec (akreditivni upravičenec), akreditivna ali izstavitvena banka in korespondenčna banka (banka v izvoznikovi državi).

Stranke, ki lahko sodelujejo v dokumentarno-akreditivnem poslu, so:

- Sporočilna ali avizirna banka, ki na zahtevo akreditivne ali izstavitvene banke sporoči akreditiv.
- Potrdilna banka ima nalogo, da na zahtevo ali pooblastilo akreditivne banke doda akreditivu svojo potrditev.
- Imenovana ali nominirana banka je lahko katerakoli banka. Pri tej banki je akreditiv na razpolago.

Ko naročitelj akreditiva (nalogodajalec, otvoritelj – applicant for the credit) sklene z akreditivno banko (issuing bank, principal) pismeni dogovor, se akreditivna banka obveže, da bo plačala v imenu naročitelja akreditiva prodajalcu (akreditivnemu upravičencu – beneficiary) dogovorjeno vrednost na osnovi pravilno predloženih dokumentov. Prodajalec torej banki po odpremi blaga predloži dokumente, ki so v skladu z akreditivom. Na osnovi ustreznih dokumentov prodajalec lahko pričakuje plačilo.

Domača banka lahko naveže korespondenčni odnos s korespondenčno banko v tujini (banko v izvoznikovi državi) in jo prosi:

- za potrditev akreditiva, kar pomeni, da je tudi korespondenčna banka sprejela plačilno obveznost do izvoznika, torej ima izvoznik dvojno jamstvo za plačilo blaga, tj. potrdilna ali konfirmna banka,
- za posredništvo pri prenosu akreditivnega zneska ali drugih obvestil. V tem primeru korespondenčna banka ne jamči za plačilo blaga, tj. avizirna ali notifikacijska banka,
- da akreditiv prenese na drugega upravičenca, tj. reimbursna banka – izplačilna in/ali kot transferna banka.

Turk in Špec (1996, str. 164, v celoti citat) ugotavljata, da so za poslovanje z dokumentarnimi akreditivi pomembna naslednja načela:

1. Vse stranke v akreditivnem poslu imajo opravka samo z dokumenti in ne z blagom.
2. Dokumentarni akreditivi so po svoji naravi posli, ki so popolnoma ločeni od kupoprodajnih in ostalih pogodb.
3. Strogost bančnega pregleda dokumentov – banka je dolžna skrbno pregledati dokumente, ki morajo biti v skladu z zahtevami akreditivnih pogojev in rokov.
4. Akreditivni upravičenec ne more koristiti pogodbenih odnosov med akreditivno banko in nalogodajalcem.
5. Akreditivna banka ne more koristiti garancije, ki jo je koristnik akreditiva dal izplačilni banki (v primeru, ko je ta izplačala nepravilne dokumente).

Bistvo pri dokumentarnem akreditivu je, da sta obe stranki zaščiteni. Menimo, da je to zelo pomembno tako pri prvem poslovanju z novim dobaviteljem blaga kot tudi za vse kasnejše posle. Kupec ob otvoritvi akreditiva sam določi pogoje, ki zavezujejo prodajalca. Zavaruje se lahko tako, da od prodajalca zahteva dokumente, ki bodo dokazovali tako kontrolo kakovosti blaga kot tudi odpremljeno količino. Zato se je kupec odločil, da za posredovanje pooblasti banko, ki je po njegovem mnenju strokovna in ji zaupa. Tudi prodajalcu nudi akreditiv varno obliko plačila, saj sta ena ali dve banki na osnovi dokumentarnega akreditiva sprejeli plačilno obveznost do njega.

Po podatkih Nove ljubljanske banke, objavljenih na spletni strani izvoznega okna (http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Kitajska/Poslovanje/Prodaja_809.aspx?print=1), so plačilni roki v primeru držav na prehodu (kamor spada tudi Kitajska) precej dolgi (več kot 60 dni) in so odvisni predvsem od pogajalskih sposobnosti izvoznikov. Banka nudi financiranje izvoznega posla za oba partnerja v poslu. Najobičajnejši instrument plačevanja izvoza je tako dokumentarni akreditiv

(izdajajo jih Bank of China, China Construction Bank, Industrial and Commercial Bank of China, Agricultural Bank of China, CITIC Industrial Bank in podružnice ali predstavništva tujih bank na Kitajskem) ali dokumentarni inkaso.

2.4 PREDNOSTI POSLOVANJA Z DOKUMENTARNIM AKREDITIVOM

Znano je, da je zaradi svojih mnogih prednosti dokumentarni akreditiv najpogosteje uporabljena plačilna oblika, predvsem na mednarodnem področju. Pravzaprav to obliko priporočamo iz preprostega razloga, ker ščiti interese kupca in prodajalca. Osnovne pogoje za zaščito interesov obeh strani bomo opisali v naslednjih poglavjih.

Kupec mora biti pred odločitvijo za poslovanje preko dokumentarnega akreditiva dobro seznanjen s prednostmi in slabostmi takšnega poslovanja. Osnova in pogoji za takšno poslovanje so jasno in pravilno izpolnjeni dokumenti.

Lisjakova (2009, str. 167, v celoti citat) je v naslednjih točkah dokaj podrobno opisala prednosti uporabe dokumentarnega akreditiva za prodajalca.

1. Prodajalec ima zagotovilo o plačilu v primeru izpolnitve akreditivnih pogojev v predpisanem roku. S tem zmanjša plačilna tveganja oz. se jim v celoti izogne. V tem poslu, meni Lisjakova, je pomembna kreditna sposobnost akreditivne banke in ne kupca.
2. Plačilo prejme takoj, ko odpošlje blago in predloži popolne in pravilne dokumente banki, zato mu ni treba čakati, da bo blago najprej prispelo h kupcu.
3. V primeru, da nima zadostnih sredstev za financiranje nabave surovin in proizvodnje izdelkov, ki so namenjeni izvozu, lahko z uporabo prenosnega akreditiva pridobi možnost financiranja celotnega posla.

Po mnenju Lisjakove obstajajo tudi prednosti za kupca.

1. Kupec je zaščiten, saj je dolžnost akreditivne banke, da pregleda izvoznikove dokumente in plača kupnino samo v primeru, če so ti popolni in pravilni.
2. Zavaruje se pred tveganjem, da mu prodajalec ne bi dobavil v pogodbi dogovorjene količine in kakovosti blaga.

3. S tem, ko financira posel, ima boljše pogajalsko izhodišče pri dogovarjanju o ostalih elementih prodajne pogodbe (npr. prevozni klavzuli, valutnih plačilih, ceni blaga, rabatih ipd.).

K ugotovitvi Lisjakove lahko dodamo še lastno ugotovitev, da je dokumentarni akreditiv primeren za vse pravne subjekte, saj je usklajen z zakoni in pravili posameznih držav ter kot tak nudi pravno zaščito, lajša financiranje ter zagotavlja strokoven pregled dokumentov.

2.5 SLABOSTI POSLOVANJA Z DOKUMENTARNIM AKREDITIVOM

Stranke, ki se odločijo za takšen instrument financiranja in zavarovanja, morajo biti seznanjene tudi s slabostjo takšnega poslovanja. Zaradi strank, ki sodelujejo v procesu od odprtja akreditiva preko prenosa številnih dokumentov, dobave blaga do dokončnega plačila obveznosti po akreditivu, je zelo pomembna natančnost in ažurnost. Menimo, da je postopek dokaj zapleten in je za brezhiben potek potrebno razumevanje celotnega procesa in ne nazadnje tudi znanje. To velja za vse vpletene stranke.

Kljub mnogim dobrim lastnostim ima poslovanje z dokumentarnim akreditivom še drugo, največjo slabost, ki pa jo je zaradi interesa in občutka varnosti posla možno tudi spregledati. Ta slabost se nanaša na stroške, ki nastanejo z otvoritvijo. Banka poleg svojih storitev zaračuna še bančno provizijo, v katero je vključeno tveganje, ki ga banka prevzame, s tem ko se zaveže, da bo izplačala akreditivni znesek. Ko nalogodajalec odpira akreditiv, si lahko pripravi kalkulacijo in tudi te stroške vkalkulira v nabavno vrednost blaga ter tako formira prodajno ceno blaga, ki ga je naročil.

2.6 MOŽNE ZLORABE V DOKUMENTARNEM POSLOVANJU

Pri dokumentarnem akreditivu gre za varen način poslovanja. Je produkt mednarodne poslovne prakse, ki se skozi razvoj in potrebe poslovanja v mednarodnih vodah vedno bolj nadgrajuje. Z razvojem pa se tako kot na vseh področjih pojavljajo nove ideje posameznikov ali skupin, ki nimajo interesa igrati po pravilih, temveč postavljajo svoja nova nenapisana pravila in s tem namenoma oškodujejo soudeležene.

Kot bomo v nadaljevanju omenili, je osnovni posel, ki ga skleneta prodajalec in kupec, ločen od akreditivnega posla, torej od pogodbe, ki jo kupec sklene z akreditivno banko.

Za boljšo predstavo o eni od možnih zlorab pri dokumentarnem akreditivu bomo prikazali primer podjetja iz Slovenije, ki išče nov produkt na Kitajskem. Kitajska je

znana po mnogih produktih, zanimivih za naš trg. Kupec je preko internetnih strani našel izdelek, torej tisto, kar je iskal. Preko elektronske pošte je vzpostavil stik s ponudnikom in prosil za ponudbo. Za ponudnika se ne ve natančno, ali je proizvajalec ali le posrednik, vendar je kupec z njegovo ponudbo zadovoljen, zato se dogovorita za posel. Kupec prejme predračun, na katerem so vsi podatki o dobavitelju blaga. Dogovorita se še za način plačila, dokumentarni akreditiv. Kupec preko svoje banke akreditiv odpre. Sedaj pa že lahko govorimo o možnih zapletih. Poudarjamo, da banka ne pregleduje blaga, le prejete dokumente.

Prodajalec je lahko kupcu poslal:

- blago, ki niti slučajno ne ustreza pričakovani kvaliteti (slaba kvaliteta, druga vrsta blaga – vsako nasprotje pomeni za kupca poslovno škodo).

Vprašanje, ki se pri tem zastavi, je: na kakšen način lahko kupec takšno situacijo rešuje? Dejstvo je, da je banka prodajalčevi banki plačala obveznost po akreditivu, ker je prejela pravilno izpolnjene vse zahtevane dokumente, torej je ravnala v skladu s pravili. Kupec se ne more zanesti na banko, lahko le zahteva povrnitev škode preko drugih organov.

Lahko se zgodi, da banka prejme dokumente, ki so že na prvi pogled sumljivi. V kolikor se banka odloči, da so dokumenti ponarejeni, jih mora vrniti prodajalčevi banki. Prav tako banka lahko zavrne prevzem dokumentov, ko po skrbnem pregledu ugotovi njihovo medsebojno neskladnost ali neskladje z akreditivnimi roki. Takšne situacije bomo pojasnili v enem od naslednjih poglavij.

Praktični primeri zlorab so v Sloveniji zelo redki, jih skorajda ni. So pa takšne in drugačne zlorabe dokumentarnih akreditivov bolj pogoste in značilne za druge razvitejše države, na primer Združene države Amerike. Pri nas pa večina bank podjetja, ki poslujejo z dokumentarnimi akreditivi, dobro pozna in možne zlorabe ali poskuse zlorab razreši že na začetku.

3 AKREDITIVNE VRSTE

Zaradi različnih poslovnih aktivnosti so se v mednarodnem poslovanju razvile različne vrste akreditivov. Kar nekaj vrst in podvrst akreditivov se v mednarodni poslovni praksi uporablja pogosto, mednarodna pravila pa jih ne urejajo. Ruzzier in Kesič (2011) navajata, da se akreditivi uporabljajo v skladu z različnimi poslovnimi aktivnostmi. Delitev akreditivov opredeljujemo v naslednjih podpoglavjih.

3.1 NOSTRO IN LORO AKREDITIVI

Po namenu akreditiva banke delijo akreditive na nostro, ki jih odpirajo nalogodajalci v korist tujih dobaviteljev za uvoz blaga, in na loro, ki jih odpirajo tuji kupci v korist naših izvoznikov za izvoz blaga.

3.2 PREKLICNI IN NEPREKLICNI AKREDITIVI

V vsakem akreditivu mora biti jasno označeno, ali je akreditiv preklicni (revocable credit) ali nepreklicni (irrevocable credit). Preklicni akreditiv namreč lahko akreditivna banka brez vednosti prodajalca razveljavi ali spremeni, kar predstavlja tveganje za prodajalca. Preklicni akreditivi so v praksi zelo redki. Pri nepreklicnih pa velja odgovornost banke za pravočasno plačilo akreditivnemu upravičencu na osnovi izpolnjenih pogojev, določenih v akreditivnih dokumentih. Tega brez soglasja akreditivne banke, upravičenca in potrdilne banke ni mogoče spremeniti ali razveljaviti. Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditive, EPO 600, člen 3, pa nam razloži, da je akreditiv nepreklicen (EPO 600, 2007).

3.3 POTRJENI IN NEPOTRJENI AKREDITIVI

Kot smo že ugotovili, ima določeno vlogo tudi korespondenčna banka v tujini. Ta ima lahko vlogo potrdilne (konfirmne) ali avizirne (notifikacijske) banke. Zato glede na odgovornost bank delimo akreditive na potrjene (confirmed letter of credit) in nepotrjene (non-confirmed letter of credit). Potrjujejo se lahko le nepreklicni akreditivi. Če korespondenčna banka le obvesti izvoznika o odprtju akreditiva pri akreditivni banki, je plačilni zavezanec le akreditivna banka in takrat govorimo o nepotrjenem akreditivu. Pri potrjenih akreditivih pa obe banki, potrdilna in akreditivna, prevzameta solidarno obveznost plačila zneska, določenega v akreditivnem odprtju.

3.4 AKREDITIVI, PLAČLJIVI NA VPOGLED, IN AKREDITIVI Z ODLOŽENIM PLAČILOM

V vsakem akreditivu nalogodajalec jasno določi način plačila. Akreditiv je lahko plačljiv na vpogled, z odloženim rokom plačila, z akceptiranjem ali negociranjem.

Akreditiv, plačljiv na vpogled (payment at sight), je za dokumente, skladne z akreditivom ter roki, izplačljiv takoj. Banka ima za pregled dokumentov določen rok, praviloma pet dni.

Medtem ko akreditivi, plačljivi na vpogled, zadovoljijo obe stranki, kupca in prodajalca, pa so akreditivi z odloženim plačilom (deferred payment credit) ugodnejši za kupca. Prodajalcu ob predpostavki, da je izpolnil svoje obveze po akreditivu, ne jamči plačila. Tudi pri akreditivih z odloženim plačilom se morajo banki pravočasno predložiti akreditivno skladni dokumenti. V akreditivu se določi odloženo plačilo. V tem času nalogodajalec prejme in pregleda blago. Če ugotovi nepravilnosti, lahko v sodnem postopku zahteva preklic plačila s strani akreditivne banke. Pri tem ne bo uspešen, saj velja, da je akreditiv od prodajne pogodbe ločena pogodba. Praktično se tudi banke na nek način zavarujejo in v kolikor se nalogodajalec odloči za akreditiv, plačljiv na vpogled, se že pred izdajo originalnih dokumentov nalogodajalcu akreditivna banka in nalogodajalec natančno dogovorita o plačilu. Lahko je to tudi črpanje kredita za akreditiv, ki pa se ne črpa, če na dan plačila nalogodajalec zagotovi druga sredstva.

3.5 PRENOSNI IN NEPRENOSNI AKREDITIVI

Vsak akreditiv je neprenosni (non-transferable credit), razen če akreditivna banka v akreditivu posebej označi, da gre za prenosnega (transferable credit). Ti se uporabljajo zelo redko in akreditivnemu upravičencu omogočajo, da akreditiv v celoti ali delno prenese na drugega upravičenca. Neprenosni tega ne dovoljuje in akreditivni upravičenec ostane edini, ki lahko akreditiv koristi.

3.6 PODAKREDITIVI ALI VEZANI AKREDITIVI

Podakreditiv (back-to-back credit) predstavlja obliko prenosnega akreditiva. Akreditivni upravičenec se za podakreditiv odloči, kadar:

- nalogodajalec ne želi pristati na prenosljivost akreditiva, upravičenec pa nima sredstev za odprtje akreditiva,
- akreditivna banka ne želi odpreti prenosnega akreditiva,
- ne želi razkriti svojega dobavitelja ali
- se pogoji v podakreditivu razlikujejo od pogojev v glavnem akreditivu (cena, dokumenti itd.).

Podakreditiv se odpira na osnovi glavnega akreditiva, običajno pod istimi pogoji. Akreditivni upravičenec iz glavnega (neprenosnega) akreditiva svojo banko prosi za otvoritev drugega akreditiva – podakreditiva v korist pravega dobavitelja blaga. Kot garancijo za drugi akreditiv ji predloži glavni akreditiv.

3.7 ROTATIVNI ALI REVOLVING AKREDITIVI

Imenujemo jih tudi obnovljivi akreditivi. Uporabljajo se predvsem pri pogodbah, ki so sklenjene za sukcesivne dobave. Urejajo jih stroga pravila, kar je pri takšnem načinu izplačevanja zelo pomembno. Sukcesivne dobave so med seboj povezane in če ena izmed dogovorjenih dobav ni bila izpolnjena, akreditiv preneha. Je sicer samoobnovljiv, kar pomeni, da se do dokončnega poplačila vsakokrat vrne na prvotni znesek, vse do izplačila vnaprej dogovorjene vsote. Obnavlja se lahko dnevno, tedensko ali mesečno. Stroški takšnega akreditiva so nižji.

3.8 STANDBY AKREDITIVI

Razlika med ameriško in kontinentalno poslovno prakso je, da ameriška prepoveduje bankam izdajanje bančnih garancij. Zato so ameriške banke razvile njim vsebinsko podobne standby akreditive (standby letter of credit). Pri navadnih akreditivih gre za dogovorjen način plačila ob predložitvi dokumentov, dogovorjenih po akreditivu. Pri standby akreditivih pa je banka, ki je odprla akreditiv, pripravljena prevzeti obveznost plačila, v kolikor glavni dolžnik teh obveznosti ne bo izpolnil. Pri standby akreditivih banka zahteva pisno izjavo o neizpolnitvi obveznosti ter menico kot pobotnico za izplačani znesek.

4 AKREDITIVNI DOKUMENTI

»Banke poslujejo z listinami in ne z blagom, storitvami ali izvedbami, na katere se lahko listine nanašajo« (EPO 600, str. 18)¹.

Postopek poslovanja pri dokumentarnem akreditivu temelji na dokumentarnih listinah. Vsak dokument, priložen osnovni listini – akreditivu, ima svoj pomen. Nalogodajalec – kupec mora zato pred sklenitvijo posla natančno vedeti, katere dokumente potrebuje in želi pridobiti od akreditivnega upravičenca – dobavitelja blaga.

Tako ob otvoritvi akreditiva kot tudi v času plačila blaga z izbranim načinom plačila – dokumentarnim akreditivom, kupec blaga še ni prejel. Ena od pomembnih točk, ki bo pripomogla k uspešnemu zaključku posla in zadovoljstvu obeh strank, kupca in prodajalca, je predložitev dokumentarnega akreditiva in pravilna označba zahtevanih dokumentov. Kupec bo pridobil zagotovilo, da bo prodajalec kupljeno blago v dogovorjeni količini in kvaliteti dostavil v dogovorjeni kraj. Dogovorjeno bo tudi zavarovanje blaga. Prodajalec pa bo ob pravočasni predložitvi ter pravilno izpolnjenih in dogovorjenih dokumentih od banke dobil plačilo.

V kolikor je interes za uspešen zaključek posla in za morebitno dolgoročno sodelovanje na obeh straneh, lahko sklepamo, da se bosta oba pogodbeni partnerja natančno držala pravil igre.

4.1 VRSTE DOKUMENTOV

Dokumenti, ki jih mora prodajalec predložiti, so torej navedeni v akreditivu. V praksi se načeloma zahtevajo originalni dokumenti. EPO 600 (2007) v členu 17/a določa, da mora biti predložen najmanj en izvirnik vsake listine, ki so zahtevane v akreditivu. V členu 17/c/i pa navaja, da bo banka sprejela listino kot izvirnik, tudi če jo bo izdajatelj lastnoročno podpisal, natipkal, perforiral ali žigosal, pa tudi, če bo na listini pisalo, da je izvirnik, razen če bo očitno, da se zapis ne nanaša na predloženo listino.²

Razlikujemo komercialne in finančne dokumente. Najbolj običajni komercialni dokumenti so:

- faktura dobavitelja,
- transportni dokumenti in
- zavarovalni dokumenti.

¹ EPO 600, Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditive, revizija 2007, str. 18, člen 5

² EPO 600, Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditive, revizija 2007, str. 38, alineja iii, člen 17/c

Ena pomembnih nalog banke je, da podrobno pregleda prejete dokumente, vendar ne more na osnovi prejetih dokumentov potrditi ustreznosti blaga, ki ga je proizvajalec pripravil za kupca. Lahko pa kupec zahteva tudi nekatere druge dokumente. Mednje prištevamo naslednje (Hrastelj, 1987):

- specifikacije in konsignacije blaga ter dokument o količinskem pregledu (uradno tehtanje),
- certifikat o kakovostnem pregledu,
- izvorno spričevalo, ki ga potrjuje gospodarska zbornica ali konzulat,
- konzularno ali carinsko fakturo.

Pogosto kupci v akreditivu zahtevajo tudi predložitev sledečih dokumentov:

- Certifikat o izvoru (Certificate of origin),
- Potrdilo o preferenčnem izvoru (Generalized system of preferences certificate of origin).

Med finančne dokumente, ki lahko spremljajo dokumentarni akreditiv, prištevamo menice ali druge podobna plačilna sredstva.

4.2 FAKTURA DOBAVITELJA

Faktura je osnovni dokument vsake legalne trgovine. Za poslano blago jo kupcu (nalogodajalcu) izda dobavitelj (akreditivni upravičenec). V fakturi navedeno blago se mora ujemati z akreditivom. To velja tudi za znesek fakture. V kolikor dobavitelj izstavi fakturo, ki se zneskovno, količinsko ali kako drugače ne ujema z akreditivom, jo lahko banka zavrne. Če pa je kupec z odstopanji seznanjen in se z njimi strinja, lahko sprejme tudi takšne fakture.

Pri poslovanju z dokumentarnimi akreditivi (Tratnik, 1999) poznamo naslednje vrste faktur:

- trgovsko fakturo (Commercial invoice),
- konzularno fakturo (pomembna je za ugotavljanje porekla in točne vrednosti blaga zaradi carinskega postopka pri izvozu iz držav, za katere velja preferenčni carinski sistem),
- carinsko fakturo (potrebno jo je predložiti carinskim organom v nekaterih državah in vsebuje podatke, potrebne za carinski postopek).

4.3 TRANSPORTNI DOKUMENTI

Prevozni dokumenti predstavljajo potrdilo o prevozu blaga. Prevoznik je na osnovi prodajalčevih navodil sprejel obveznost, da bo dostavil blago na dogovorjeno mesto. Kupec mora seznam transportnih dokumentov definirati v dokumentarnem akreditivu.

V kolikor se bo kupec odločil za ladijski prevoz, bo od prodajalca zahteval pomorski/oceanski ladijski tovorni list (Marine/ocean Bill of Lading). Bill of Lading se običajno izstavi v treh originalnih izvodih in dokazuje sklenitev prevozne pogodbe ter predstavlja lastninsko pravico na blagu. V poslovnem svetu je imenovan tudi kot nakladnica ali konosament. Posebnost konosamenta je, da je z njim možno prenašati lastnino na blagu, medtem ko se blago še prevaža.

Iz varnostnih razlogov akreditivna banka najpogosteje zahteva predložitev vseh treh originalov ladijske nakladnice oziroma Bill of Ladinga, imenuje jih tudi »Full set Bill of Lading«.

Ladijski tovorni list mora vsebovati nekaj zelo pomembnih podatkov. EPO 600 (2007) jih natančno opredeljuje. Našteli jih bomo le nekaj: ime prevoznika in podpis prevoznika ali agenta, podpis kapitana ali agenta. Prav tako mora list izkazovati luko nakladanja, ki je navedena v akreditivu, datum izstavitve ladijskega tovornega lista, odpremo iz luke nakladanja do luke razkladanja in ime ladje.³

Neunovčljiv pomorski tovorni list (Non-negotiable sea waybill) se uporablja pri krajših pomorskih prevozih. V takšnih primerih prispe ladja v namembno luko, preden lahko kupec blaga dostavi potrebne dokumente ladjarju. Za razliko od Bill of Ladinga pa Non-negotiable sea waybill ne predstavlja in dovoljuje lastninske pravice na blagu.

V kolikor se bo prevoznik odločil najeti ladjo ali njen del za določen čas ali določeno poslovanje, bo z lastnikom ladje podpisal pogodbo, imenovano čarterski ladijski tovorni list (Charter party Bill of Lading) ali charter party konosament. Predmet pogodbe je torej ladja in ne blago. Takšne vrste pogodba se v praksi sklene takrat, ko nekdo želi prevažati razsut tovor ali blago v zelo velikih količinah.

Zračni tovorni list (Air transport document, airwaybill) je potrdilo o prevozu blaga. V poslovno verigo so vključeni naslednji pravni subjekti: pošiljatelj in prevoznik ali njegov agent. Letalska družba izda tri originalne izvode, enega prejme prevoznik, drugega naslovnik in tretjega akreditivni upravičenec. Akreditivni upravičenec bo

---

³ Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditive, revizija 2007, stran 44, člen 20

svoj izvod skupaj z ostalimi dokumenti predložil banki za izplačilo. Prejemnik blaga lahko blago prevzame le z dokazilom o identiteti.

Če se blago prevaža po cesti, železnici ali reki (jezeru), ga bodo spremljali dokumenti, ki v praksi pomenijo le potrdilo o prejemu blaga, ne pa lastnino. Kamionski tovorni list ali CMR predstavlja dogovor, sklenjen med pošiljateljem in prevoznikom. Prvi izvod (Copy for Sender) prevzame pošiljatelj. Kot dokaz, da je blago odpremljeno v skladu z akreditivom, se predloži prvi izvod.

Cestna, železniška, rečna ali jezerska prevozna listina mora poleg podatkov o pošiljatelju in prejemniku ter opisa blaga vsebovati naslednje podatke: mesto odpreme, ki se mora skladati z mestom, navedenim v akreditivu, ime prevoznika ter podpis prevoznika ali agenta, datum odpreme, odpremni in namembni datum.

Pogodbeni stranki se lahko dogovorita, da bo blago dostavljeno po pošti ali po kurirju (courier/post receipt). Ta dogovor zapišeta v akreditiv, dokaz o takšni storitvi pa bo kurirsko ali poštno potrdilo o odpremi blaga. Datum, odtisnjen na kurirskem potrdilu, bo veljal kot datum odpreme blaga.

Vse pogostejše se v mednarodnem prometu pojavljajo tako imenovani multimodalni prevozi. Značilnost takšnih prevozov je kombinacija vsaj dveh različnih načinov prevoza, organizirana na osnovi ene pogodbe o prevozu, ter enega organizatorja prevoza oziroma špediterja.

4.4 ZAVAROVALNI DOKUMENTI

Na poti od prodajalca do kupca je blago izpostavljeno mnogim različnim nevarnostim. Želja kupca je, da bo prevzel naročeno in nepoškodovano blago, kajti le takega bo lahko prodal za želeno vrednost. Zato je izredno pomembno, da pogodbeni stranki dorečeta vrsto zavarovanja. Zavarovanje blaga je vsekakor povezano s stroški in zanj lahko poskrbi prodajalec ali kupec.

Na tem mestu moramo omeniti še standardizirane trgovinske klavzule, imenovane Incoterms. Razvila, izdelala in izdala jih je Mednarodna trgovinska zbornica (International Chamber of Commerce – ICC) s sedežem v Parizu. Prvič jih je izdala že leta 1936, potem pa je sledilo še sedem revizij. Zadnja revidirana izdaja, Incoterms 2010 – Pravila ICC za uporabo trgovinskih klavzul v domači in mednarodni trgovini, je začela veljati 1. januarja 2011. Z enotno razlago najpogosteje uporabljenih trgovinskih klavzul o pravicah in obvezah strank prodajne pogodbe v zvezi z dobavo blaga predstavljajo pravila Incoterms nepogrešljiv pogodbeni standard v domači in mednarodni trgovini.

Urejšajo naslednja vprašanja (<http://pravniportal.gzs.si/slo/52902>):⁴

- kraj izročitve blaga kupcu,
- kraj in čas prehoda nevarnosti izgube ali poškodovanega blaga s prodajalca na kupca,
- razporeditev stroškov, kot so zlasti prevoznina, zavarovalnina idr., med pogodbenima strankama,
- druge pravice in obveznosti strank, npr. izvoznega in uvoznega carinjenja, zavarovanja blaga, sklenitev prevozne pogodbe, pakiranje blaga in podobno.

Na osnovi omenjenih pravil si pogodbene stranke lahko jasno razlagajo kraj in čas nastanka stroškov, nastalih na poti, ko blago potuje od prodajalca do kupca, prav tako pa tudi trenutek prehoda nevarnosti s prodajalca na kupca.

Zavarovalni dokument potrjuje, da sta se pogodbeni partnerja dogovorila o tej podrobnosti. Skladen mora biti z ostalimi dokumenti, ki so priloga dokumentarnemu akreditivu. EPO 600 (2007) kot zavarovalne listine priznava zavarovalno polico (Insurance Policy), potrdilo o zavarovanju ali potrdilo o odprtem kritju.⁵ Naštete zavarovalne listine so najbolj običajne listine, ki se zahtevajo pri dokumentarnih akreditivih, v katerih se pogodbeni stranki dogovorita za klavzulo CIF (pomorski prevoz) ali CIP (vse ostale oblike prevoza).

Najpomembnejši deli zavarovalne listine, določeni v EPO 600 (2007), v členu 28, so:⁶

- ime zavarovalne družbe, prevzemnika rizika (underwriter) ali njunih agentov ali zastopnikov,
- oznaka dokumenta – ali je zavarovalna polica ali certifikat o zavarovanju,
- datum izdaje zavarovalne listine (blago je lahko zavarovano že pred odpremo, vsekakor pa ne po odpremi),
- število izdanih izvirkov,
- klavzula o prenosljivosti,
- podatki o načinu prevoza, mestu prevzema in mestu dostave,
- znesek zavarovalnega kritja, ki mora biti izkazan v isti valuti kot je akreditiv,
- v kolikor akreditiv zahteva, da je višina zavarovalnega kritja določen odstotek vrednosti blaga, vrednosti računa ali podobno, velja, da ta znesek pomeni najmanjši znesek zahtevanega kritja, če pa zahtevano zavarovalno kritje ni navedeno, mora biti znesek zavarovalnega kritja vsaj 110 odstotkov od vrednosti blaga CIF ali CIP,

⁴ <http://pravniportal.gzs.si/slo/52902>, dostopno 5. 4. 2012

⁵ Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditive, revizija 2007, stran 60, člen 28

⁶ Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditive, revizija 2007, stran 60–64, člen 28

- če akreditiv zahteva zavarovanje proti »vsem rizikom« in je predložena zavarovalna listina z navedbo ali klavzulo »vsi riziki«, bo banka zavarovalno listino sprejela.

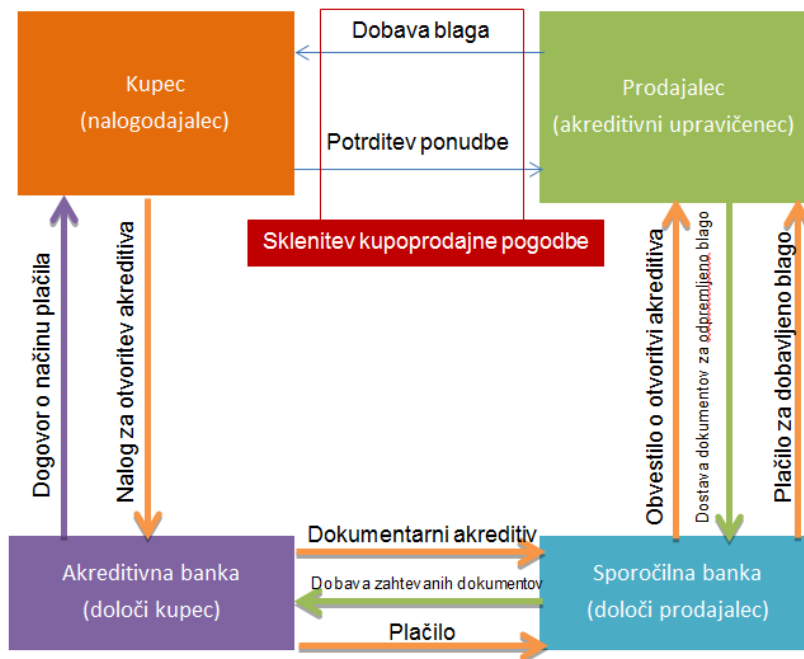
Z zavarovanjem blaga ne moremo preprečiti nevarnosti, ki spremljajo blago pri prevozu, mnogokrat pa preprečimo gospodarsko škodo, ki lahko nastane.

5 POTEK AKREDITIVNEGA POSLA

Odločitev o izbiri načina plačila določenega posla sprejme kupec, ki se običajno že pred odločitvijo o nabavi blaga glede na finančno stanje in kalkulacijo odloči, na kakšen način bo financiral posel. V kolikor se bo odločil za dokumentarni akreditiv, bo sledil fazam, opisanim v nadaljevanju. Poudariti pa je treba, da mora kupec od dobavitelja pridobiti soglasje o takšnem načinu plačila določenega posla, kajti mnogokrat se zgodi, da dobavitelj ne želi poslovati preko banke, ampak želi nakazilo oziroma določen znesek fakture vnaprej, ostalo pa pred dobavo blaga. Kupec v takšnem primeru blaga še ne prejme in tako nima nobenega zagotovila o izpolnitvi prodajalčeve obveznosti.

V naslednjih korakih bomo opisali potek poslovanja z dokumentarnim akreditivom brez dodatnih zapletov.

1. Kupec si izbere prodajalca in z njim sklene kupoprodajno pogodbo, ki mora vsebovati dogovor, da bo plačilo opravljeno z dokumentarnim akreditivom.

Slika 1: Potek akreditivnega posla
(Vir: Lasten)

2. Kupec – nalogodajalec predloži svoji banki nalog za otvoritev akreditiva skupaj s prilogami (npr. predračun prodajalca).
3. Po prejemu pravilno izpolnjenega naloga za odprtje akreditiva akreditivna banka izda obvestilo o odprtju akreditiva. Obvestilo (SWIFT) pošlje po nalogodajalčevih – kupčevih navodilih. Nalogodajalec – kupec lahko zahteva, da obvestilo prejme avizirna banka, za katero že uvodoma opisujemo, da prodajalca – upravičenca akreditiva le obvesti o prejemu akreditiva v njegovo korist. Lahko pa nalogodajalec kupec zahteva, da akreditivna banka obvesti potrdilno banko, katere naloga je, da na zahtevo akreditivne banke potrdi akreditiv.
4. Avizirna ali potrdilna banka pošlje akreditiv akreditivnemu upravičencu – prodajalcu.
5. Akreditivni upravičenec – prodajalec ima po dogovoru z nalogodajalcem – kupcem določen čas za pripravo in odpremo blaga. Pri tem mora pripraviti vse dokumente, ki jih nalogodajalec – kupec zahteva, ter jih dostaviti svoji nominirani banki. Ti dokumenti dokazujejo odpremo blaga.
6. Ko prodajalec – akreditivni upravičenec izpolni svoj del dogovorjenega posla, predloži avizirni ali potrdilni banki dokumente, ki dokazujejo odpremo blaga.
7. Prodajalčeva banka prejete dokumente pregleda. Če so skladni z akreditivnimi zahtevami, plača dogovorjeni znesek prodajalcu – akreditivnemu upravičencu.
8. Avizirna ali potrdilna banka pošlje dokumente akreditivni banki.
9. Tudi akreditivna banka je dolžna natančno pregledati prejete dokumente. Dogovorjeni znesek izplača ali reimbursira prodajalčevi banki.
10. Na osnovi predhodnega dogovora akreditivna banka obremeni nalogodajalčev – kupčev račun. Banka in nalogodajalec – kupec se lahko dogovorita za plačilo celotnega zneska ali v obliki kredita, ki ga nalogodajalec – kupec uskladi z banko za ta namen. Kredit se črpa v primeru, ko nalogodajalec – kupec na dan poplačila akreditiva nima zadostnega kritja na računu.

Garancije, ki predstavljajo nepreklicno zagotovilo, da bo banka izvršila plačilo, če stranka ne bo sposobna izpolniti svojih pogodbenih obveznosti, izpostavljajo banko enakemu kreditnemu tveganju kot posojila.

V letnem poročilu Nove ljubljanske banke za leto 2007 je zapisano: »Dokumentarni in komercialni akreditivi so zavarovani z dobavo blaga in tako nosijo manj tveganj kot neposredna posojila.«⁷

11. Nalogodajalec – kupec prejme od akreditivne banke dokumente, s katerimi lahko prevzame blago.

5.1 NALOG ZA OTVORITEV AKREDITIVA

Za hitrejše, razumljivejše in transparentno poslovanje imajo banke za otvoritev akreditiva izdelane posebne obrazce. Obrazce je Mednarodna trgovinska zbornica standardizirala v sodelovanju z Mednarodno organizacijo za standardizacijo.

Ko je pogodba med kupcem in prodajalcem sklenjena, kupec pridobi osnovni dokument za otvoritev akreditiva. Z banko, s katero kupec posluje in ji tudi zaupa, sklene nov dogovor – odpre akreditiv. Akreditiv se običajno odpira pred odpremo blaga. Nalogodajalec in akreditivni upravičenec v kupoprodajni pogodbi navedeta tudi rok dobave. Pri tem je pomembno opozoriti, da morata upoštevati tudi čas, ki ga bo banka potrebovala, da bo uredila vse potrebno za otvoritev, preverjanje in obveščanje. Razumljivo je, da je akreditiv odprt takrat, ko prodajalec – akreditivni upravičenec od banke dobi obvestilo o otvoritvi.

Nalog natančno opredeljuje podatke, ki jih mora kupec – nalogodajalec vpisati, kar lahko razberemo iz priloge št. 1.⁸ V nalog je poleg osnovnih podatkov – naziva naročnika in naziva akreditivne banke (običajno vpišejo že banke same) ter tekočega datuma izpolnitve naloga, treba vpisati še naslednje podatke:

- (6) vrsto dokumentarnega akreditiva,
- (7) izbrano banko akreditivnega upravičenca (običajno jo prodajalec navede na predračunu ali v kupoprodajni pogodbi),
- (8) dogovorjeni kraj nakladanja blaga,
- (9) polno in pravilno ime in naslov upravičenca (prodajalca),
- (10) ali so delne dobave dovoljene ali prepovedane,
- (11) znesek dokumentarnega akreditiva ter valuto in kodo zneska,
- (12) ali je pretovarjanje dovoljeno ali prepovedano,
- (13) jasno označbo, kako bo akreditiv plačljiv – na vpogled, z negociranjem, z odloženim plačilom ali z akceptiranjem,
- (14) opis zahtevanih dokumentov, ki jih nalogodajalec zahteva od upravičenca,

⁷ NLB, Banka Domžale d.d., Letno poročilo 2007, http://www.nlbskupina.si/doc/NLB-portal/za_nalozbenike/LP%20NLB%20Banka%20Domzale%202007.pdf, dostopno 13. 5. 2012

⁸ Nalog za otvoritev dokumentarnega akreditiva NLB banka, <http://www.nlb.si/mednarodni-dokumentarni-akreditiv>, dostopno 5. 5. 2012

- (15) opis blaga v jeziku, ki sta ga stranki uporabili v sklenjeni pogodbi, in dogovorjeno pariteto,
- (16) določen čas po odpremi blaga, v katerem mora dobavitelj dostaviti zahtevane dokumente kupčevi banki.

Posebno pozornost bomo namenili roku veljavnosti akreditiva (rok nakladanja, rok predložitve dokumentov), ki predstavlja eno pomembnejših postavk omenjenega dokumenta. Če teh rokov pri otvoritvi akreditiva ni, ima notifikacija takega akreditiva le informativni karakter, menita Turk in Špec (1996). Z rokom mislimo na čas, v katerem mora dobavitelj blago glede na pogoje, določene v akreditivu, dobaviti in akreditivni banki predložiti dokumente.

Določijo se lahko naslednji roki:

- rok za nakladanje (datiran tovorni list),
- rok za predložitev dokumentov (če predložitveni rok ni naveden v akreditivu, se šteje za predložitveni rok najkasneje 21 koledarskih dni od datuma prevoznega dokumenta),
- tretji rok se nanaša na datum, ko mora ladja izpluti iz pristanišča.

Edini datum, ki se zaradi nedelje ali praznikov preloži na naslednji delovni dan, je rok za predložitev dokumentov banki. V takšnih primerih mora banka, ki pošilja listine, v spremnem pismu dodati še obrazložitev za podaljšan časovni rok. Zadnji rok za nakladanje pa se praviloma ne sme spreminjati.

Hrastelj (1987) omenja še zastaranje dokumentov. Navaja, da določila zastaranja akreditivnih dokumentov veljajo le za odprave blaga na večjih razdaljah. Pri distančnih prodajah blaga veljajo določene izjeme, na primer odprava julija, predložitev dokumentov konec avgusta, kar pomeni, da je kupec izrecno pristal na predložitev dokumentov do konca avgusta.

5.2 NALOGA AKREDITIVNE BANKE

Izredno pomembna lastnost pri poslovanju z dokumentarnimi akreditivi je natančnost. Takšno poslovanje spremljajo številni dokumenti in za vsakega je izredno pomembno, da je pravilno predložen. Kupec prodajalcu določi, katere dokumente želi prejeti. Zato mora kupec natančno določiti vrsto dokumentov brez dodatnih nepotrebnih podrobnosti. Akreditivna banka bi morala na to podrobnost nalogodajalca opozoriti in tako preprečiti možne zaplete. V kolikor nalogodajalec v akreditiv namerno vključi preveč podrobnosti, se lahko zgodi, da upravičenec nenamerno predloži napačne dokumente ali katerega celo spregleda. Posledica takšnega dejanja je, da nalogodajalec takšne dokumente lahko zavrne, upravičenec pa ostane brez plačila.

Charles del Busto (1999) v Vodniku skozi dokumentarne akreditivne za akreditivno banko določa naslednje naloge:

- pregledati določila in pogoje predlaganega dokumentarnega akreditiva, da ugotovi, če so v skladu z bančno poslovno politiko in z uradnimi zahtevami ali predpisi države, v kateri je akreditivna banka, in
- pregledati, če so navodila nalagodajalca v zvezi z načinom obveščanja upravičenca sprejemljiva ali če je banka pooblaščenca, da izbere svojega lastnega korespondenta za sporočilo dokumentarnega akreditiva.

Dodaja še, da je akreditivna banka zavezana skrbno pregledati nalog za odprtje akreditiva, z namenom, da prepreči zahtevo po »nedokumentarnih pogojih«, kar po EPO 500 (revizija 1993 je stopila v veljavo 1. januarja 1994)⁹ pomeni: če akreditiv vsebuje pogoje brez navedbe dokumenta(-ov), ki mora(-jo) biti predložen(-i) skladno s tem, da bodo banke razumele take pogoje kot nenavedene in jih ne bodo upoštevale.

Ko banka pravočasno prejme akreditivne dokumente, jih pod pogojem, da so predloženi vsi zahtevani dokumenti, skrbno pregleda. Pri tem ugotavlja naslednje:

- ali so dokumenti na prvi pogled ustrezni ali ne, za kar ima na voljo do pet bančnih dni,
- ali so vsi predloženi dokumenti skladni tako med seboj kot tudi z mednarodnimi standardi bank,
- če je predložen dokument, ki v akreditivu ni naveden, ga banka ne bo upoštevala.

Ustrezno predložene dokumente akreditivna banka prizna. Poudariti je treba, da banke pregledujejo dokumente in ne blago. Banke bodo dokumente pregledale in plačale ne glede na dejansko stanje blaga.

5.3 OBVEZNOSTI POTRDILNE BANKE

Tudi potrdilna banka ima svoje obveznosti, opisane v EPO 600 (2007), čl. 8, in jih navajamo v naslednjih vrsticah.¹⁰

- a. Če so dogovorjene listine predložene potrdilni banki ali katerikoli drugi imenovani banki in je predložitev ustrezna, mora potrdilna banka
  - i. priznati obveznosti za:

⁹ Del Busto, C., Vodnik skozi dokumentarne akreditivne Mednarodne trgovinske zbornice, MTZ – Publikacija št. 500, Revizija 1993 stopi v veljavo 1. januarja 1994, stran 42, člen 13/c

¹⁰ EPO 600, člen 8, stran 22–23, v celoti citiran

- a) plačilo na vpogled, odloženo plačilo ali akcept, če je akreditiv na razpolago pri potrdilni banki;
  - b) plačilo na vpogled, ki je na razpolago pri drugi imenovani banki, če ta imenovana banka ne opravi plačila;
  - c) odloženo plačilo, ki je na razpolago pri drugi imenovani banki, če ta imenovana banka ne prevzame obveznosti odloženega plačila ali če ob zapadlosti ne izvede plačila, čeprav je prevzela obveznost plačila na odloženi rok;
  - d) akcept menice, ki je na razpolago, pri drugi imenovani banki, če ta imenovana banka ne akceptira menice, ki je vlečena nanjo, ali če je ta imenovana banka akceptirala nase vlečeno menico, pa je na rok zapadlosti ne plača;
  - e) odkup listin, ki je na razpolago pri drugi imenovani banki, če ta imenovana banka ne opravi odkupa;
- ii. odkupiti listine brez regresa, če je akreditiv na razpolago z odkupom pri potrdilni banki.
- b. Potrdilna banka je nepreklicno zavezana za prevzem obveznosti ali odkup od trenutka dalje, ko akreditivu doda svojo potrditev.
  - c. Potrdilna banka prevzame obveznost poplačila druge imenovane banke, ki je priznala ali odkupila ustrezno predložitve in posredovala listine potrdilni banki. Poplačilo za znesek ustrezne predložitve za akreditiv, ki je na razpolago z akceptom ali odlogom plačila, je potrdilna banka dolžna opraviti na rok zapadlosti ne glede na to, ali je druga imenovana banka listine predčasno izplačala ali jih odkupila pred rokom zapadlosti. Obveznost potrdilne banke za poplačilo druge imenovane banke je neodvisna od obveznosti, ki jo ima potrdilna banka do upravičenca.
  - d. Če akreditivna banka pooblasti ali prosi drugo banko, da potrdi akreditiv, pa ta tega ni pripravljena storiti, mora o tem akreditivno banko takoj obvestiti, akreditiv pa sme brez potrditve sporočiti naprej.

5.4 ZAVRNITEV DOKUMENTOV

Falатов v svoji šesti knjigi Dokumentarni akreditiv v mednarodnem poslovanju iz leta 1998 razloži, da je banka dolžna dokumente zavrniti, če ugotovi medsebojno

neskladnost med dokumenti, ki so ji bili predloženi v honoriranje. Sklicuje se na takrat veljavna pravila EPO 500 (1993), ki narekujejo, da se bo banka za tako ravnanje odločila na podlagi predhodnega skrbnega pregleda dokumentov. Če se naknadno ugotovi, da je bila odločitev banke o zavrnitvi dokumentov neupravičena, je banka odškodninsko odgovorna.

Danes veljavna pravila, ki urejajo dokumentarno poslovanje, prav tako pojasnjujejo, kako mora banka ravnati v primeru, ko ugotovi neskladnost predloženih dokumentov z akreditivom ali medsebojno neskladnost. Banka je dolžna postopek voditi glede na veljavna zapisana pravila v EPO 600 (2007).

1. Kadar predložitev listin ni ustrezna, lahko priznanje ali odkup listin zavrne.
2. Banka ugotovi neskladnost, vendar nalagodajalcu ponudi možnost, da neskladje, ki ne vpliva na uspešno izpeljavo posla oziroma kako drugače ne vpliva na pravni interes, spregleda, in dokumente kot takšne sprejme.

Čeprav avizirna ali potrdilna banka dokumente od prodajalca sprejme kot skladne z akreditivom, velja pravilo akreditivnega prava, da dokončno o akreditivni skladnosti prejetih dokumentov samostojno odloči akreditivna banka. V kolikor akreditivna banka ugotovi neskladnost prejetih dokumentov, ima pravico reklamirati prejete dokumente izplačilni banki v določenem roku ter zahtevati povračilo sredstev z obrestmi, v primeru, da je bilo opravljeno poplačilo v breme sredstev akreditivne banke.

Akreditivna banka mora predlagatelja dokumentov (nominirana banka ali akreditivni upravičenec) o reklamaciji obvestiti z enim samim obvestilom po telekomunikacijski poti ali pa mora najti nek drug hiter način, najkasneje v petih bančnih dneh do dneva prejetja dokumentov. Po danes ne več veljavnih pravilih EPO 500 (1993)¹¹ je v členu 14/d-i zapisano, da ima banka za takšno obvestilo na voljo sedem bančnih dni.

Po določbi EPO 600 (2007), člen 16/c, mora obvestilo, ki ga banka o zavrnitvi dokumentov posreduje naprej, vsebovati predpisano vsebino.

1. Banka mora navesti, da odklanja priznanje ali odkup.
2. Navedbo vsake posamezne neskladnosti, zaradi katere banka odklanja priznanje ali odkup.
3. Navedbo:
  - da bo banka zadržala listine na razpolago, dokler od predlagatelja ne dobi nadaljnjih navodil ali navedbo,

---

¹¹ Del Busto, C., Vodnik skozi dokumentarne akreditive, Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditive Mednarodne trgovinske zbornice, MTZ – Publikacija št. 500, Ljubljana 1999, stran 44, člen 14/d

- da bo akreditivna banka zadržala listine na razpolago, dokler od nalagodajalca ne dobi obvestila o sprejetju neskladnih listin in se s tem tudi sama strinja, ali do prejema predlagateljevih nadaljnjih navodil, če bi prispele pred nalagodajalčevim sprejetjem neskladnih listin ali
- da banka listine vrača ali
- da banka deluje skladno z navodili, ki jih je predhodno dobila od predlagatelja.

Nadalje pa člen 16/f EPO 600 (2007) predvideva tudi sankcije za akreditivno ali potrdilno banko, če se prej omenjenih pravil in rokov ne drži. Če torej akreditivna ali potrdilna banka ne opravi dejanj, izgubi pravico ugovarjati, da dokumenti niso v skladu s pogoji akreditiva.

5.5 UMIK REZERVE NA DOKUMENTIH

Kot smo omenili, je akreditivna banka edina banka, ki lahko odloči, če so dokumenti skladni z akreditivom. Od vseh bank v procesu, ki ga opisujemo v tej nalogi, je akreditivna banka edina, ki je v pravnem razmerju z nalagodajalcem. Če omenjena banka ugotovi neskladnost dokumentov, lahko pozove nalagodajalca k nadaljnjim navodilom glede ugotovljenih odstopanj. Nalogodajalec lahko soglaša, da akreditivna banka spregleda manjša odstopanja in predložene dokumente honorira.

Falатов (1998, str. 83) omenja še, da tako postopanje akreditivne banke nima vpliva na pravni učinek posledic nepravočasne reklamacije v razmerju do izplačilne banke, tj. če akreditivna banka nasproti izplačilni banki reklamacije ni uveljavljala pravočasno ali na pravilen način (čl. 14/c EPO 500).¹²

5.6 HONORIRANJE DOKUMENTOV S PRIDRŽKOM

Po prejetju in pregledu dokumentov lahko izplačilna banka ugotovi, da so predloženi dokumenti sicer skladni z akreditivom, odstopajo le na nekaj nepomembnih postavkah, ki pa ne vplivajo na izplačilo. Vendar v dogovoru z upravičencem honorira dokumente s pridržkom. Upravičenec mora v takem primeru predložiti bančno garancijo, ki bi prišla v poštev v primeru odškodninske odgovornosti izplačilne banke do potrdilne ali akreditivne banke.

---

¹² Falatov, P., Dokumentarni akreditiv v mednarodnem poslovanju, stran 83, citat

6 DISTANČNA PRODAJA IN DOKUMENTARNI AKREDITIV

Dokumentarni akreditiv se v praksi največkrat uporablja za plačilo in zavarovanje plačil na mednarodnem nivoju. Vemo, da morajo države spoštovati svoje zakone, toda če bi vsaka država delovala le na osnovi svojih pravil, bi nastal kaos.

Udeleženca mednarodnega poslovanja, kupec in prodajalec, ki skleneta posel in za zavarovanje in plačilo dogovorita dokumentarni akreditiv, se nahajata v različnih državah. Pri sklepanju poslov si običajno nobena od strank ne želi težav. Pri mednarodnem poslovanju pa se stranke srečujejo še z drugimi problemi, ki jih na poti do cilja lahko močno ovirajo. Pri tem mislimo na carinske postopke, nesreče, ki se lahko zgodijo med prevozom blaga, spore med strankami, v praksi bi verjetno našli še mnogo več ovir. Da bi se kar najbolje zavarovali in pri tem ne utrpeli usodnih finančnih posledic ter se izognili dodatnim zapletom, ki lahko nastanejo, je pri sklepanju posla zelo pomembno poznavanje pomena pravil, pravic in obveznosti, ki zavezujejo stranki ob sklenitvi pogodbe.

6.1 DISTANČNA PRODAJA

Djinović in Rižnik (2009) se med drugim podrobno ukvarjata z vprašanjem prehoda nevarnosti v primerih, ko mora prodajalec v skladu s prodajno pogodbo izročiti blago prevozniku (distančna prodaja).

Specifika mednarodne prodaje je, da se prodajalec in kupec nahajata v različnih državah. V skladu s prodajno pogodbo je potrebno naročeno blago dobaviti – transportirati iz ene države v drugo. Zato se običajno v sklepanje pogodbe mednarodnega značaja ter v povezavi s tem otvoritvijo akreditiva običajno vedno vključi še zavarovanje blaga za primer uničenja ali izgube. Če pride do poškodb, uničenja ali izgube blaga med transportom, pa kupec lahko škodo uveljavlja šele, ko prejme vse potrebne dokumente. Ker pa se je s prodajalcem dogovoril za plačilni instrument preko banke, torej dokumentarni akreditiv, pa bo dokumente prejel, ko bo plačal celotno kupnino.

V kolikor se na poti od prodajalca do kupca zgodi kakršenkoli poseg v blago, ki spremeni stanje blaga po prodajni pogodbi, je kupec oškodovan. Ponovno poudarjamo, da je izrednega pomena navedba pravilne paritete, da bi se v takšnih primerih najhitreje ugotovilo nosilca odgovornosti ter končno tudi plačnika nastale škode.

Tudi EPO 600 (2007) v členu 28 natančno opisuje, kaj mora zavarovalna listina izkazovati.

6.2 UPOŠTEVANJE DRUGIH PRAVIL MEDNARODNEGA POSLOVANJA

Dokumentarni akreditiv prihaja največkrat v poštev pri mednarodnem poslovanju. Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditive so del mednarodnega gospodarskega običajnega prava, ki ga je preko Mednarodne trgovinske zbornice (MTZ) oblikovala mednarodna poslovna praksa. Za mednarodno običajno pravo je zato značilna njegova avtonomija, saj ne gre za kodificirano pravo, pa tudi anacionalnost, ker niso le proizvod prakse ene države. Enake značilnosti veljajo za trgovinske klavzule Incoterms.

Mednarodno gospodarsko običajno pravo, ki izhaja iz želje po poenotenju pravil za olajšanje globalnih poslovnih transakcij, je v mnogih primerih podlaga za oblikovanje mednarodnih konvencij. V zvezi s prodajo blaga, na katero se nanaša akreditivni del posla, je prav gotovo ključnega pomena tudi dobro poznavanje Konvencije Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga (CISG). Vrsta akreditiva, opredelitev pogojev in dokumentov je vsebina, ki jo posebej izpostavlja tudi Modelna prodajna pogodba ICC. V zvezi z akreditivom in izbiro klavzule Incoterms je še posebej potrebno dobro poznavanje konvencij in pravil s področja transporta, zavarovalstva idr.

Dogovora o dokumentarnem akreditivu ne moremo obravnavati izolirano od prodajne in drugih pogodb v zvezi s konkretnim poslom in pravili, ki jih urejajo. Tako se npr. ne moremo dogovoriti za drugačno obliko prevoza, kot izhaja iz zahtev za dokumente v dokumentarnem akreditivu in obratno.

6.3 TRGOVINSKE KLAUZULE INCOTERMS

Pri odpiranju akreditiva je poznavanje in pravilna določitev trgovinskih klavzul izrednega pomena. S tem stranki že določita medsebojne obveznosti v zvezi z dobavo blaga. Da bi stranki jasno določili medsebojne pravice in obveznosti v zvezi z dobavo blaga in s tem zmanjšali tveganja v primeru zapletov, je priporočljivo, da dogovorjeno pariteto vpišeta tudi v dokumentarni akreditiv ob otvoritvi. Če se stranki v pogodbi dogovorita za klavzule Incoterms, se bodo te tudi upoštevale. Pomembno pa je, da se ob navedbi klavzule Incoterms jasno določi, na katero izdajo se sklicujeta. V nadaljevanju želimo na kratko prikazati pomen pravilne izbire ustrezne klavzule.

Kot smo že navedli, so klavzule Incoterms svetovno poznana in pravno priznana pravila, ki povzemajo splošno trgovsko prakso. Najnovejša izdaja Incoterms 2010 je s 1. januarjem 2011 stopila v veljavo in je nadomestila klavzule Incoterms 2000, ki pa so še vedno v veljavi, če se stranke zanje odločijo. Njihov namen je zmanjšanje

ali odprava negotovosti, izhajajočih iz različne interpretacije predpisov različnih držav.

Glavne značilnosti so:

- določajo naloge izvoznika in uvoznika (npr. carinjenje, zavarovanje in prevoz),
- uporabljajo se samo za blago in določanje stroškov,
- določajo kdo, kje in kdaj prevzame tveganje,
- ne obravnavajo prehoda lastninske pravice.

Trgovinske klavzule Incoterms določajo medsebojne obveznosti prodajalca in kupca pri dobavi blaga:¹³

- kraj in čas dobave blaga kupcu,
- kraj in čas prehoda nevarnosti izgube ali poškodovanja blaga s prodajalca na kupca,
- razporeditev blagovnih stroškov med stranki prodajne pogodbe ter
- druge pravice in obveznosti strank (obveznost izvoznega in uvoznega carinjenja, zavarovanja blaga, sklenitev prevozne pogodbe, pakiranja blaga ipd.).

Incoterms 2010 razvršča klavzule v 11 skupin.¹⁴

Klavzule za kakršnokoli obliko ali oblike prevoza so:

- EXW – Franko tovarna (prodajalec blago da kupcu ali prevozniku na razpolago v svojih prostorih),
- FCA – Franko prevoznik (prodajalec dobavi blago v prostorih prodajalca ali na drugem dogovorjenem kraju prevozniku ali ravna po navodilih kupca),
- CPT – Prevoz plačan do ... (prodajalec mora skleniti prevozno pogodbo in plačati vse stroške prevoza ter dobaviti blago do namembnega kraja, kupec pa prevzame tveganje izgube ali poškodbe blaga po tem, ko je blago prevzel prevoznik),
- CIP – Prevoz in zavarovanje plačana do ... (prodajalec ima iste obveznosti kot pri klavzuli CPT, dodatno mora prodajalec še skleniti zavarovalno pogodbo za kupčevo tveganje poškodbe ali izgube blaga med prevozom),
- DAT – Dobavljeno na terminalu (ko je blago razloženo s prevoznega sredstva na določenem terminalu in v navedenem namembnem pristanišču ali kraju, je prodajalec svojo obveznost po pogodbi izpolnil, kupec pa lahko z blagom razpolaga naprej),

¹³ <http://www.gzs.si/datoteke/gb/GI/3-1-1b.html>, dostopno 18. 5. 2012

¹⁴ <http://www.gzs.si/datoteke/gb/GI/3-1-1b.html>, dostopno 19. 5. 2012

- DAP – Dobavljeno na kraju (ko je blago še vedno na prevoznem sredstvu, vendar pripravljeno za razkladanje v navedenem namembnem kraju, je prodajalec izpolnil svojo obveznost po pogodbi, kupec pa blago lahko prevzame),
- DDP – Dobavljeno ocarinjeno (prodajalec je dolžan blago uvozno ocariniti in pripraviti za razkladanje na prevoznem sredstvu v navedenem namembnem kraju).

Klavzule, ki se uporabljajo samo za morske in notranje plovne poti, so:

- FAS – Franko ob ladji (kupec izbere odpremno pristanišče in ladjo, prodajalec dobavi blago ob ladjo).
- FOB – Franko na ladijski krov (kupec izbere odpremno pristanišče in ladjo ter prevzame vse stroške ter tveganja poškodbe blaga ali izgube, takoj ko prodajalec dobavi blago na ladijski krov te ladje).
- CFR – Stroški in prevoznina (dolžnost prodajalca je, da sklene prevozno pogodbo in dobavi blago na ladijski krov ter plača stroške prevoza in vse ostale stroške, potrebne za prevoz blaga do navedenega namembnega pristanišča, kupec pa prevzame tveganje poškodb blaga ali izgube ter druge dodatne stroške, ki nastanejo po tem, ko je blago dostavljeno na ladijski krov).
- CIF – Stroški, zavarovanje in prevoznina (prodajalec sklene prevozno pogodbo, plača stroške in prevoznino do navedenega namembnega pristanišča ter sklene zavarovanje in plača zavarovalno premijo za kupčevo tveganje poškodb blaga med prevozom ali izgubo).

Razlika med klavzulami Incoterms 2000 in novimi klavzulami Incoterms 2010 je, da so bile prve razvrščene v 4 skupine (A, C, D in E), druge pa so razdeljene le na dve skupini, in sicer glede na način transporta (vsak tip prometa ter pomorski ali rečni transport). Novih klavzul je 11, medtem ko je starih 13. Spremembe se nanašajo na skupino D, kjer sedaj nastopa klavzula »DAP«, ki je nadomestila klavzule »DAF«, »DES« in »DDU«, klavzula »DAT« pa je nadomestila klavzulo »DEQ«. Nove klavzule so bile izdane predvsem za boljše razumevanje in preprostejšo uporabo dobavnih klavzul.

7 PRAKTIČNA PRIMERA – POTEK DOKUMENTARNEGA AKREDITIVA

7.1 PRIMER A

Podjetje A iz Slovenije je s podjetjem K s Kitajske sklenilo dogovor o nakupu blaga, ki je predmet predračuna (priloga 2). Pri tem je podjetje A kupec, podjetje B dobavitelj blaga. Podjetje A je pri svoji banki odprlo akreditiv z naslednjimi zahtevami (priloga 3, prva stran, in 3, druga stran): Nalog za odprtje/zvišanje akreditiva):

- nepreklicni, prenosni, nekonformirani ter plačljiv na vpogled.

Opozoriti je treba na zelo pomemben detajl, ki ga podjetje A kot nalogodajalec ni vpisalo v obrazec za otvoritev akreditiva. V okence za vpis kraja in datuma veljavnosti namreč ni vpisalo pomembnih podatkov. Banka ga na tako napako ni opozorila.

Z delnimi dobavami se kupec ni strinjal, zato jih je prepovedal, pretovarjanje je bilo dovoljeno. Pod oznako 46 je nalogodajalec od upravičenca zahteval dokumente, ki bodo dokazovali, da je bilo blago odpremljeno. Torej je postavil zahteve, da bo akreditiv plačljiv proti predložitvi naslednjih dokumentov:

- predračuna (priloga 2),
- podpisanega računa (priloga 11), izdanega v enem originalu in treh kopijah,
- pakirnih listih (priloga 12), izdanih v enem originalu in treh kopijah,
- ladijskemu tovornemu listu (Bill of Lading),
- Form A.

Nalogodajalec se je strinjal, da bo upravičencu dovolil odstopanje pri dobavi blaga, kar je navedel tudi v akreditivu (odstopanje je dovolil tako v količini kot tudi pri končnem znesku, vendar ne več ali manj kot 10 %). Zahteval je še, naj dobavitelj uporablja enak opis blaga, kot je na predračunu, potrjenem tako s strani kupca kot dobavitelja. Pod točko 45 je nalogodajalec pravilno dopisal še pariteto blaga, CIF, ki pa se prav tako sklada s predračunom, kjer sta se prodajalec in kupec dogovorila za prav takšno pariteto. Vsekakor je prodajalec v osnovno ceno samega blaga vključil še ostale stroške, ki sledijo do zaključka posla s strani dobavitelja, na primer stroške prevoza in stroške zavarovanja. Seštevek vseh postavk nam prinese ceno CIF, ki jo je prodajalec ponudil kupcu. Banki je bil dostavljen dokument, ki je dokazoval zavarovanje blaga (priloga 13, zavarovalna polica).

V roku dveh dni je nominirana banka nalogodajalcu poslala obvestilo o otvoritvi akreditiva (priloga 4) ter otvoritveni nalog (priloga 5). Prav tako je upravičenec od svoje avizirne banke prejel potrdilo o otvoritvi akreditiva in ga natančno pregledal. Našel je kar nekaj napak ter od nalogodajalca zahteval popravke (priloga 6). Ena od napak, ki jo je upravičenec sporočil nalogodajalcu, je bila storjena s strani nominirane banke kupca. Pod oznako 46A je nalogodajalec dal banki jasno napisano navodila, ki se nanašajo na vozninske postavke. Namesto »Freight prepaid«, kar pomeni, da je voznina plačana vnaprej oziroma v luki natovora, je banka na akreditiv napačno napisala »Freight collect«, kar pa pomeni, da se voznina plača v luki iztovora. Ta napaka je bila ugotovljena pravočasno in jo je banka lahko popravila brez povzročene škode.

Naslednja napaka, ki jo je upravičenec javil nalogodajalcu, se je nanašala na zahtevane dokumente. Nalogodajalec je namreč zahteval potrdilo o poreklu blaga na predpisanem obrazcu A (Form A), ki se običajno zahteva pri uvozu blaga iz držav v razvoju. Napaka se je nanašala le na pravilen zapis tega obrazca. Nalogodajalec je tudi to napako odpravil z enkratnim obvestilom banki o spremembah akreditiva. Zadnja zahteva upravičenca je bila, da nalogodajalec s seznama zahtevanih dokumentov umakne poročilo o pregledu blaga z obrazložitvijo, da nimajo sporazuma z uradnimi organizacijami za izvajanje takšnih pregledov ter da takšno poročilo kupcu ne bo koristilo. Nalogodajalec se je s tako obrazložitvijo strinjal, zato je to postavko črtal s seznama dokumentov za predložitev. Ob tem bi na osnovi te naloge lahko dodali še, da je bila dobavitelju – upravičencu izdana zahteva po nekem dokumentu, ki naj bi predstavljal poročilo o pregledu blaga. Kupec – nalogodajalec pa na primer ni navedel, kakšno vrsto poročila točno zahteva oziroma kdo naj bi ga izdal. Zato je, kot je razvidno iz priloge 7, dobavitelj vseeno predložil pripravljen dokument, ki v končnem akreditivu ni bil zahtevan. Iz predloženega dokumenta je razvidno, da ga je dobavitelj pripravil kar sam, torej brez zunanje kontrole inštitucij, pristojnih za izdajo takih dokumentov v državi dobavitelja. To za dotični akreditiv sicer ni pomembno, ker nalogodajalec takšnega dokumenta ni zahteval, je pa jasno sporočilo, kako pomemben je točen opis dokumentov, vključno z zahtevami, kdo naj jih pripravi in izda.

Banka je vse spremembe akreditiva popravila ter nalogodajalcu poslala dopis ter kopijo SWIFT-a, ki dokazuje popravke (priloga 8 in 9).

Nalogodajalec je v otvoritvenem akreditivu navedel, da želi odpremiti blago iz namembne luke najpozneje do 5. decembra 2007. Iz priloženega dokumenta (priloga 10, Bill of Lading) je razvidno, da je bilo blago dostavljeno na ladijski krov 29. 11. 2007, kar pomeni, da pri dobavi na ladijski krov po akreditivu ni zaznati kršitev oziroma so dokumenti skladni z akreditivom.

Banka je prejete dokumente podrobno pregledala. Odstopanj ni ugotovila, zato je nalagodajalca obvestila o prejetih dokumentih (priloga 14) in se z njim dogovorila o načinu plačila – o kritju za plačilo akreditiva ter nalagodajalcu poslala vse originalne prejete dokumente.

Kupec je prejete dokumente po potrebi poslal svojemu špediterju, s katerim je imel sklenjeno pogodbo za uvozno carinjenje.

7.2 PRIMER B

Za boljše razumevanje poslovanja z dokumentarnim akreditivom ter za pridobitev praktične izkušnje smo obiskali še našo največjo banko, Novo Ljubljansko banko d.d., v Ljubljani, oddelek za dokumentarne akreditive. Pojasnili so nam, da poslovanje z dokumentarnimi akreditivi največkrat poteka brez večjih težav, občasno pride do manjših odstopanj, ki pa ne vplivajo bistveno na potek posla.

Nalogodajalec je odprl nepreklicni, nekonformirani akreditiv pri banki NLB d.d. Dobavitelj blaga ima svoj sedež v Franciji. Nalogodajalec je označil, da so delne dobave prepovedane, prav tako tudi pretovarjanje. V sodelovanju z dobaviteljem se je odločil, da bo akreditiv plačal z odloženim plačilnim rokom, 60 dni od odpreme blaga. Postavil je pogoj, da je akreditiv plačljiv proti predložitvi računa, ki ga je želel prejeti v dveh izvodih, ter enem izvodu CMR-ja. Kot pariteto je navedel CPT, kar pomeni, da cena vključuje prevoznino do navedenega kraja (v ceno je vključeno: nakladanje blaga, domači cestni transport, manipulativni stroški, carinjenje). Kupec pa mora poskrbeti za zavarovanje blaga, mednarodni transport, razlaganje na terminalu, uvozno carinjenje, stroške carine ter davka, dostavo blaga in razlaganje). Banka NLB d.d. je preko SWIFT-a poslala banki upravičenca akreditiv. Iz dokumentov je razvidno, da je banka še isti dan tudi nalagodajalcu s spremnim dopisom poslala kopijo odprtja akreditiva. Tudi banka upravičenca je isti dan obvestila banko nalagodajalca o prejetju otvoritve, kar je v praksi redko.

8 ZAKLJUČEK

Osnovni namen diplomskega dela je bil podrobneje spoznati teoretično sestavo in namen ter izbor pravih dokumentov in pogojev pri otvoritvi dokumentarnih akreditivov. Skozi delo smo predstavili nekaj zakonskih osnov ter sam potek akreditivnega posla.

Sklenitev pogodbe med kupcem in prodajalcem še ne zagotavlja dejanske izpolnitve za katerokoli od strank. Tveganje je v mednarodni trgovini zaradi različnih dejavnikov mnogo večje kot doma. Zato tudi banke tržijo svoj proizvod, ki pravzaprav uskladi in zavaruje interese kupca in prodajalca. Interes kupca je, da dobi ustrezno naročeno blago, interes prodajalca pa plačilo za dobavljeno blago na

osnovi pravilno predloženih dokumentov banki. V mednarodnem poslovanju moramo biti pozorni na številne dejavnike: čas, oddaljenost, nevarnosti pri prevozu, politične razmere, valutna tveganja, a na prvem mestu so detajli glede plačil. Dokumentarni akreditivi so značilni za prekomorska poslovanja. Razloge za to lahko najdemo v oddaljenosti poslovnih subjektov, nepoznavanju kreditnih sposobnosti, različnih pravnih predpisih, skratka mnogo neznankah. Naslednji razlog je, da se pri takšnih poslih seveda stranke zaradi ekonomskih razlogov dogovarjajo za večje posle.

Banka se pri poslovanju z dokumentarnimi akreditivi srečuje le z dokumenti, za katere se s potrditvijo akreditiva kupcu obveže, da jih bo skrbno pregledala. Dolžnost akreditivne banke je, da varuje svojo stranko – nalogodajalca. Torej lahko sprejme le dokumente, ki jih je kupec v otvoritvi navedel, oziroma dokumente, ki so skladni z akreditivom. V kolikor banka opazi odstopanja, je dolžna o tem obvestiti svojo stranko.

Čeprav ima dokumentarni akreditiv dokaj visoko ceno, ga zaradi njegovih kvalitiet uporablja vedno več podjetij.

Podjetja na trgu bodo vedno izpostavljena določenim tveganjem. Za mnoga, ki so prisotna tudi na mednarodnem trgu, pa je izrednega pomena, da se na vsak posamezni posel dobro pripravijo.

Analiza primerov iz prakse je pokazala, kako pomembno je dobro sodelovanje strank v procesu definiranja pogojev akreditiva, odprtja akreditiva, prenosa dokumentov in dobave blaga. V vseh fazah akreditivne operacije je pomembna natančnost, sicer lahko pride do napak, na katere smo opozorili, in ki lahko povzročijo poslovno škodo. Lahko rečemo, da dokumentarni akreditiv uravnoteženo ščiti interes obeh strank. Vendar pa slej ko prej ostaja za kupca določeno tveganje – kaj če blago ne bo ustrezalo dogovorjeni vrsti, količini in kvaliteti, saj banka pred izplačilom kupnine ne preverja blaga, ampak le skladnost dokumentov s pogoji iz akreditiva. Akreditivni del posla je ločen od temeljnega prodajnega posla. Da bi se temu izognil, lahko kupec ob sklepanju prodajne pogodbe glede akreditivnih pogojev predlaga, da prodajalec priskrbi potrdilo o opravljeni kontroli blaga. Če tako kot v obravnavanem primeru to zaradi neobstoja certificirane organizacije v državi prodajalca ni možno, pa se lahko stranki dogovorita, da prodajalec kupčevemu zastopniku omogoči pregled blaga pred odpravo.

Vsem uporabnikom akreditivov priporočamo, da pred sklenitvijo osnovnega posla, tako kot tudi sicer, vestno preverijo boniteto tako poslovnega partnerja kot banke in se šele nato dogovorijo glede otvoritve akreditiva.

Posamezen posel je dandanes lahko bistveno odvisen tudi od dogovora o plačilnih pogojih. Zato je priporočljivo, da tako podjetja kot tudi banke svoj kader izobražujejo in usposobijo za dobro poznavanje dokumentarnega akreditiva kot pogostega plačilnega instrumenta ter tako sledijo hitro rastočim potrebam trga. Ne nazadnje bodo le na ta način tudi lažje reševali in pravočasno ugotovili možne zlorabe.

LITERATURA

Brenčič, M. M., Pfajfar, G., Raškovič, M., Lisjak, M., Ekar, A. (2009). *Mednarodno poslovanje*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Del Busto, C. (1999). *Vodnik skozi dokumentarne akreditivne in EPO 500*. Ljubljana: Center Marketing International.

Djinović, M., Rižnik, P. (2009). *Mednarodna prodaja blaga*. Konvencija Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga. Ljubljana: Gospodarska zbornica Slovenije, Pravna služba.

Falato, P. (1998). *Dokumentarni akreditiv v mednarodnem poslovanju*. Ljubljana: CISEF – Center za strokovno izpopolnjevanje in svetovalno dejavnost Ekonomske fakultete.

Hrastelj, T. (1987). *Mednarodno poslovanje*. Ljubljana: ČGP Delo.

Jus, M. (2010). *Bančne garancije in sorodni instrumenti financiranja trgovine*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

Kenda, V. (2001). *Mednarodno poslovanje*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.

Kovač, M. (2011). *Finančne storitve*. Maribor: De Vesta.

Ruzzier, M., Kesič, D. (2011). *Izzivi mednarodnega poslovanja*. Koper: Fakulteta za management.

Tratnik, M. (1999). *Mednarodno gospodarsko pravo*. Maribor: Pravna fakulteta.

Turk, F., Špec, E. (1996). *Vodnik skozi zunanjetrgovinsko poslovanje*. Ljubljana: Center Marketing Int.

Zbašnik, D. (2001). *Mednarodne poslovne finance*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.

VIRI

1. Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditivne (EPO 600), revizija 2007. Ljubljana: Združenje bank Slovenije.
2. <http://www.gzs.si/datoteke/gb/GI/3-1-1b.html>, dostopno 19. 5. 2012.
3. http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Mednarodno_trgovanje/Pravni_vidiki_5913.aspx?print=1, dostopno 17. 5. 2012.
4. http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Kitajska/Poslovanje/Prodaja_809.aspx?print=1, dostopno 25. 5. 2012.
5. Nalog za otvoritev dokumentarnega akreditiva NLB banka, <http://www.nlb.si/mednarodni-dokumentarni-akreditiv>, dostopno 5. 5. 2012.
6. NLB, Banka Domžale d.d., Letnoročilo 2007, http://www.nlbskupina.si/doc/NLB-portal/za_nalozbenike/LP%20NLB%20Banka%20Domzale%202007.pdf, dostopno 13. 5. 2012.
7. <http://pravniportal.gzs.si/slo/52902>, dostopno 5. 4. 2012.
8. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200797&stevilka=4826>, dostopno 20. 5. 2012.
9. http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r03/predpis_ZAKO1263.html, dostopno 18. 5. 2012.

KRATICE IN AKRONIMI

EPO	Enotna pravila in običaji za dokumentarne akreditivne
e-EPO	Dodatek za elektronsko predložitev
INCOTERMS	Pravila ICC za uporabo trgovinskih klavzul v domači in mednarodni trgovini
MTZ	Mednarodna trgovinska zbornica
NLB	Nova ljubljanska banka
SWIFT	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications
UCP	Uniform Customs and Practice for Documentary Credits

PRILOGE